

České právo a EU...

09.července 2007 Petr Kolář

Dosavadní tříletá zkušenost s členstvím České republiky v Evropské unii nás přímo vybízí k zamyšlení nad výhodami i nevýhodami tohoto závazku. Následující článek si klade za cíl připomenout nejdůležitější změny v oblasti českého právního řádu, které právě existence členského závazku s sebou přinesla.

Evropeizace legislativního procesu

První výrazné změny v legislativním procesu se projevily již dávno před vstupem našeho státu do Evropské unie. Vyplývaly ze závazku obsaženého v Evropské dohodě, kdy se mj. Česká republika zavázala zajistit harmonizaci svého právního řádu s právem ES/EU. Jednak výrazně narostl počet předkládaných a schvalovaných návrhů, které vláda předkládala do Parlamentu z důvodu realizace výše uvedeného závazku a jednak došlo k úpravě některých legislativních procedur. Česká vláda začala již od roku 1998 zavádět novou klasifikaci jí předkládaných návrhů zákonů. Ty, které souvisely se závazkem České republiky na zajištění plné slučitelnosti právního řádu s *acquis communautaire*, byly označovány jako „návrhy EU“.

Na půdě Parlamentu se projednávání evropských norem projevilo zejména ustavením a profilací činnosti nově zřízených výborů, které se zabývají výlučně evropskou agendou. Jestliže před vstupem bylo doménou agendy těchto parlamentních orgánů projednávání tzv. předběžných konzultací a „evropských“ návrhů zákonů v rámci druhého čtení, po vstupu České republiky do Evropské unie se tyto výbory v obou parlamentních komorách věnují zejména projednávání návrhů právních norem práva ES/EU, které jsou teprve zařazovány na program jednání Rady EU. Tím vlastně tyto výbory vykonávají permanentní kontrolu vlády, když svými usneseními ovlivňují obsah oficiálního stanoviska našeho státu, jež potom příslušný člen vlády na půdě Rady prosazuje.

Vztah práva národního a evropského

Máme-li hovořit o dopadech, které pro český právní řád znamenal vstup České republiky do Evropské unie, nesmíme opominout postupné vyjasňování citlivého vztahu mezi právem národním a právem Evropských společenství. Mám samozřejmě na mysli zejména vyrovnávání se se systémovými vlastnostmi nadnárodního práva, jako je existence tzv. přímého účinku a tzv. přednostní aplikovatelnosti. Každý z dnešních členských států EU si prošel tímto náročným procesem, ve kterém hraje klíčovou roli ústavní soud toho kterého státu. Připomeňme slavná rozhodnutí německého Spolkového ústavního soudu ve věci *International Handelgesellschaft* z roku 1974, nebo *Solange I., II* (1974, 1986), ve kterých sice postupně německý ústavní soud přiznal právu ES charakter supranacionality, ale nadále ve svých rozhodnutích zdůrazňuje, že

Evropská unie je svojí podstatou společenstvím států a že tedy projevy jejich svrchované vůle

se musejí opírat zejména o vůli národních parlamentů.

Také český ústavní soud v uplynulých letech byl již několikrát postaven před problémem aplikace komunitárního práva, a to zejména ve vztahu k ústavním principům, k jejichž ochraně – jakožto soudní orgán kontroly ústavnosti – slouží. Jednalo se zejména o důležité rozhodnutí známé jako tzv. cukerní kvóty (*sp. zn. Pl. ÚS 50/04*), ve kterém český ústavní soud navazuje na rozhodnutí svého německého protějšku ve věci *Solange II.*, když na jedné straně akceptuje aplikační přednost komunitárního práva i absenci pravomoci Ústavního soudu k jeho přezkumu z hlediska ústavnosti, na straně druhé si však ponechává prostor pro vlastní přezkum.

Trvající otazníky

Existence právního řádu, který vykazuje znaky supranacionality, se samozřejmě nemůže obejít bez mnoha otazníků, které se v jeho vztahu k mnohem více zažitému právu národnímu objevují. Stačí připomenout novelu občanského soudního řádu, která implementovala tzv. antidiskriminační směrnici a která obrátila důkazní břemeno v neprospěch žalované strany. Dalším příkladem je implementace evropského zatýkacího rozkazu, nebo nález Ústavního soudu ve věci úhrad léčiv z veřejného zdravotního pojištění. Zatímco některé „europeizované“ právní předpisy vyvolávají úsměv na tváři, jiné vyvolávají údiv a v některých případech snad i rozhořčení. Příkladem takového předpisu je Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu, která zejména ve svém prováděcím komitologickém předpisu definuje „politicky exponované osoby“ a jejich rodinné příslušníky jako rizikovou skupinu, u které mají banky a další finanční ústavy povinnost provádět hloubkovou kontrolu jimi prováděných finančních transakcí. Ve světle takového závazného komunitárního předpisu se pak aktuální diskuse, například nad podobou zákona o střetu zájmů, jeví jako značně nicotné ...